

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno Din 16.—, četrtletno Din 9.—, inozemstvo Din 64.—, — Poštno-čekovni račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratom: cela stran Din 2000.—, pol strani Din 1000.—, četrt strani Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—, 1/16 str. Din 125.—, Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Plebiscitni zvon.

Koroški Nemci so dali v spomin na plebiscit, ki je bil 10. oktobra 1920, vliči zvon ter so ga obesili v stolp župne cerkve v Celovcu. Hoteč imeti spomenik iz bron, so se odločili za idejo, da so naročili zvon. Ta spomenik ima posebno lastnost, ki je nimajo drugi bronasti spomeniki, da razširja zvoke od sebe. Drugi spomeniki so mutasti, osebe stoje brez gibanja in besede na podstavku. Zvon pa se glasi, zvoní ter tako ljudem na razumljiv način govori. Plebiscitni zvon ne govori dosti. Samo enkrat na leto spregovori s stolpa celovške župne cerkve. To je na obletnico plebiscita, 10. oktobra. Zato pa je takrat njegova beseda tem bolj slovesna.

Letošnjega 10. oktobra je zvonil, tako so poročali iz Celovca, posebno slovesno. In Nemci, ki so slišali njegove glasove, so se navdušili ob desetletnici dogodka 10. oktobra ter so dali duška svojemu notranjemu zanosu. Dal so izraza temu, kar jim polni srce. In kaj so rekli Slovencem? Rekli so jim to, česar pred 10 leti niso povedali: Vi ste 10. oktobra glasovali ne za nedeljeno Koroško, ne za Vašo gospodarsko dobrobit, ne, Vi ste glasovali za nemštvo. To so poudarjali vsi govorniki, ki so nastopili na plebiscitnih prireditvah. Niso tega naglašale samo osebe, ki nimajo javnega dostojanstva, marveč tudi možje, ki zavzemajo visoka in odgovorna mesta v politiki in v deželni upravi.

Pesem o ponemčenju.

Na svečanostni seji koroškega dež. zbora 10. oktobra, ki so se je udeležili vsi deželni poslanci razen obeh slovenskih, ki se te vsenemške proslave nista hotela udeležiti, je imel predsednik poslanec Lukas, član socialno-demokratske stranke, govor, v katerem je med drugim poudaril to-le: »Izid plebiscita je bil izraz pripadnosti nemški kulturi in jezikovni skupnosti.« Socialnodemokratski voditelj na Koroškem sporoča koroškim Slovencem, da pripadajo nemški jezikovni skupnosti, to je, da se morajo ponemčiti ali boljše rečeno: ponemčuriti. Takšen smisel je po socialnodemokratskem tolmačenju imelo glasovanje za nedeljeno Koroško. Ob plebiscitni desetletnici so torej socialni demokratje koroškim Slovencem razodeli, kar so ti sicer že zna-

li, ter še bolj svečano potrdili, da so ravno tako zagrizeni nemški nacionalisti (narodnjaki), kakor vse meščanske stranke. Socialni demokratje hočejo iz vseh koroških Slovencev napraviti nemškutarje.

Pesem o Veliki Nemčiji.

Za meščanske stranke je govoril eden njihovih najizrazitejših zastopnikov, deželni glavar dr. Lemisch, ki je 12. oktobra v navzočnosti zveznega (državnega) predsednika dr. Miklása in kanclerja Vaugoina med drugim rekel: »Peščica slovenske manjšine, ki se noče ukloniti volji večine, bo kmalu čisto izginila, potem pa bo na tej zemlji ostal en sam koroški narod, prežet od ljubezni do domovine. Program bodočega dela mora biti ta, da se mešano jezikovno ozemlje kmalu spremeni v enotno nemško kulturno področje. Od te svoje naloge večina ne bo nikdar popustila. Da se doseže ta cilj — to je, da se slovenska manjšina, ki še kaj drži do svoje narodnosti, čim prej ponemči — morajo sodelovati starši, šola in tudi cerkev. V smislu teh nalog bomo po naravnem potu in z zmernim razvojem zravnali razlike med Korošci ter s tem prispevali k združenju vsega nemškega naroda od Severnega morja do Karavank. Nemško ljudstvo, ki strnjeno prebiva med Karavankami in Severnim morjem, more ter mora iti pot k narodni zedimbi.«

Deželni glavar dr. Lemisch, ki bi moral biti nekak deželni oče tudi slovenskim deželanom, je Slovencem z brezobzirno odkritostjo povedal, da se naj nikakor ne trudijo ohraniti svojo slovensko narodnost. Nemci jim tega ne dopustijo. Nemci bodo v bližnji bodočnosti storili vse, predvsem potom šole in cerkve, ki jo je dr. Lemisch tudi vpregel v ponemčevalni voz, da se vsi Slovenci ponemčijo. To je potrebno radi tega, ker so koroški Slovenci na poti Veliki Nemčiji, ki zahteva svoje meje na Karavankah. Dokler namreč Slovenci še niso ponemčeni, ne sega strnjeno nemško ozemlje do Karavank, kjer hočejo Nemci postaviti mejo bodoči Veliki Nemčiji. To so tudi potrdili s slovesnimi izjavami vsi govorniki iz Nemčije, ki so se udeležili celovških plebiscitnih svečanosti.

Opomin koroškim Slovencem.

In kaj poje plebiscitni zvon koroškim Slovencem? Mar-li smrtno pesem? Nemci njegove zvoke tako tolmačijo ter napovedujejo slovensko narodno smrt. Mi smo pa preverjeni, da imajo Slovenci še toliko življenjske sile v sebi, da se živi ne bodo dali pokopati v grob. Na zvonovih je dostikrat napis: Vivos voco = žive kličem. Naj bi celovški plebiscitni zvon to nalogo vršil napram koroškim Slovencem! Naj bi jim zvonil življenje! Naj bi se njegov glas razlegal po slovenski Koroški do poslednje vasi, kjer se še sliši slovenska govornica! Naj bi klical k življenju tiste, ki v njih slovenska narodnost že hira v smrt! Tiste pa, ki še živijo, naj bi potrdil in okrepil, da širijo življenjsko misel in voljo med slabejšimi brati ter jih obranijo smrti. Naj bi se zvoški plebiscitnega zvona združili v harmonično enoto z zvonom z Gosposvete, kjer so dragoceni spomini naše državne preteklosti, kjer je tudi najkrepkejše bodrilo zaupanja v slovensko bodočnost.

Opomin nam.

Glas plebiscitnega zvona smo 10. oktobra slišali, ne sicer s telesnimi ušesi, pa v duhu vsi Slovenci in Jugoslovani. Opomnil nas je ta glas na to, da bijejo naši rojaki obupen boj za življenje tam kaj, kjer je bila zibeljka slovenstva. Mi nismo ravnodušni napram temu boju. Saj gre za našo krv! Gre za slovensko, za jugoslovansko krv! Našo krv hočejo zatreti! Branimo jo vsi! To so pravice krvi, ki so svete in jake, močnejše nego vse to, kar nas je vsled sile in prevare ločilo in nas sedaj loči. Skupnost krvi, jezika in kulture je tista nepretrgljiva vez, ki nas veže z našimi brati na Koroškem. Naj bi ta vez naše brate bodrila, jačila in krepila! Nemci so jim povedali, kaj z njimi nameravajo. Koroški Slovenci so se ob 10letnici plebiscita še bolj zavedli svoje velike naloge, ki mora tvoriti program njihovega dela: Slovenska straža od Karavank do Gosposvete!

V NAŠI DRŽAVI.

Naš novi proračun 1931—1932. V finančnem ministrstvu se vršijo posvetovanja glede izdelave proračuna za l.

1931—32. Povečanje izdatkov bo zahteval novi uradniški zakon, ki bo uveljavljen še pred novim proračunskim letom in ki bo prinesel z izboljšanjem uradniških prejemkov nova bremena. Ker vodi sedajna vlada pri sestavljanju proračuna načelo štednje, bo treba za novi proračun najti kritja, katera naj rodijo prihranki pri vseh vrstah odvisnih kreditov.

V Beogradu se je mudil in obiskal naše najvišje politične kroge francoski trgovinski minister Flandin. Obisk francoskega ministra velja ustanoviti skupnega gospodarskega bloka evropskih držav z ozirom na dejstvo, da hočejo sovjeti uničiti dosedanje trgovstvo v Evropi in tudi v Ameriki.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Avstrija v volilnem boju. Bivši avstrijski kancler dr. Schober se trudi, da bi ustvaril za predstoječe parlamentarne volitve gospodarski blok srednjih meščanskih strank. Schoberjeva zamisel je že v krizi radi nespoznanja med velenemci in demokrati. — Predvolilne zmešnjave v vrstah Heimwehra so dosegle že višek. Na Dunaju n. pr. obstoje tri različne skupine heimwehrovcev: ena podpira krščanske socialce, druga je za svobodne volitve in tretja je za dr. Schobrov meščanski blok. Ta razkroj je prešel že tudi v vrste podeželskih organizacij, ki so usmerjene kar najbolj različno. — Heimwehr se je že pogajal tudi z narodnimi socialisti pod vodstvom Hitlerja, a pogajanja za skupen volilveni nastop niso uspela, ker zahtevajo narodni socialisti izstop obeh heimwehrovskih ministrov iz Vaugoinove volilne vlade.

Nadaljevanje posvetovanj agrarnih držav je pričelo dne 18. oktobra v Bukarešti.

Poroka bolgarskega kralja Borisa z italijansko princeso Giovanno se boče vršila dne 25. oktobra v baziliki sv. Frančiška v Assisiju.

Novoizvoljeni parlament v Nemčiji se je sestel dne 13. oktobra pod staro vlado kanclerja Brüninga. Za predsednika državnega zbora je bil izvoljen prejšnji predsednik, socialistični poslanec Pavel Löbe. Njegovo izvolitev je podpiral tudi katoliški centum. Novi podpredsedniki so: narodni socialist Schöhr, centurmas Ester in nacionalist Graf.

Zmede na Poljskem. Na Poljskem so odkrili in preprečili zaroto proti Pilsudskemu. Glavni krivec je neki Jagodzinski, ki se je že »proslavil« z dvema atentatoma v letih 1905 in 1906 in prebil že mnogo let v zaporih ter v prognanstvu. Policija je zaprla člane zarote, ki so imeli namen, maršala ubiti. Istotako je bilo aretiranih več voditeljev opozicijskih strank. — Ukrajinski narodni svet je naslovil na Društvo narodov dolgo pritožbo proti načinu, kako postopa poljska vlada z ukrajinsko narodno manjšino. Ukrajina je izročena na milost ter nemilost Poljske, ki noče dati Ukrajincem leta 1923 jim obljubljenе politične in kulturne avtonomije. Ne samo to, ampak Poljaki so zatrlji med Ukrajinci vse one

kulturne svobodščine, katere so si bili priborili pod Avstrijo. Ukrajinske šole so uničene in Ukrajinec ni deležen niti pravic, katere mu grede po ustavi. Da bi popolnoma ukrotili Ukrajince, so Poljaki nastanili med Ukrajinci vojaštvo, katerega mora vzdrževati ukrajinski narod, ki je vsled tega nasilja že gospodarsko uničen. Položaj Ukrajine je slabši nego v najhujši vojni zasedbi.

Na seji rumunske vlade pod predsedstvom novega predsednika Mironeasca je bilo načeto vprašanje proračunskih prihrankov. Sklenjeno je bilo, da bo ukrenila vlada vse potrebno za preprečenje kopičenja javnih služb. Vsak uradnik, ki je zaposlen v dveh ali več službah, si bo moral zbrati le eno in sicer do 1. novembra t. l. Vse izredne nagrade bodo ukinjene. Vsa odposlanstva v inozemstvo bodo podvržena kontroli zunanjega ministra. Nova vlada se bo trudila, da zmanjša do skrajnosti državni proračun.

Iz nemirne Španije. Španska vlada pod generalom Berenguerjem se trudi, da bi zatrla razne stavke z aretacijo voditeljev. Kljub temu se kažejo vedno bolj jasno dve fronti: monarhistov in republikancev, ki se pripravljata na obračun. Špansko delavstvo je republikansko in manifestira za republiko s stavkami. Brezposelnost delavskih množic je središče republikanskega gibanja. Iz vrst brezposelnih se porajajo napadalci na višje uradnike in požigalci vladnih poslopij. Opasni republikanizem je resen opomin in ključ na preosnovo sedajne vlade.

Krvava revolucija v Braziliji napreduje počasi in bodo boji dolgotrajni. Pravo sliko o položaju je težko ustvariti, ker pošiljajo revolucionarji in vlada v svet nasprotujoče si vesti. Za vlado že govori dejstvo, da so sklenile Združene države, da bodo podpirale na celi črti staro zvezno vlado Brazilije in je dovoljeno ameriškim tovarnam prodajati strelivo le brazilski vladi in ne revolucionarjem.

Iz pobunjene Indije. V Londonu zbirajo ministrski predsedniki ogromnega angleškega svetovnega vladarstva in baš ob tej priliki so po nalogu indijskega podkralja (angleškega lorda Irwina) močni policijski oddelki zavzeli in zaplenili palačo indijskega nacionalnega kongresa v Bombayju. Aretiranih je bilo 150 članov kongresa, ki bodo obtoženi veleizdaje. Radi tega dogodka je proglašena splošna stavka in nacionalistično vodstvo je imenovalo nove člane kongresa.

Zunanji misijoni.

I.

Po odkritju Amerike.

Razširjenje krščanstva je bil glavni cilj Kolumbovih odkritij ter raziskovalnih potovanj po morjih. Že na drugem potovanju so ga spremljali misijonarji. In tako je bilo vsikdar pozneje pri pohodih na odkritja ter osvojit-

ve; nikamor niso prodirale čete brez misijonarjev. Španija, Portugalska in Francija so šle pri prekomorskih podjetjih za tem: novo odkrite pokrajine osvojiti, jih odpreti trgovini in krščanstvu. Radi tega so prevažale te države misijonarje v celih trumah čisto prosto, so podpirale novo ustanovljene škofije, samostane, šole in tudi posamezne misijonarje. Sploh so pa storili misijonarji v novo odkritih pokrajinah za razširjenje posesti katoliških pomorskih sil veliko več nego te same z orožjem. Holandske ter angleške trgovske družbe, ki so se pečale začetkom 17. stoletja z odkritji, so stremele le za dobičkom; za širjenje krščanstva niso storile prav nič, so še celo ovirale misijonsko delo, kjer je le bilo mogoče.

Nepregledna množica misijonarjev je zapustila katoliško domovino, člani starih in novih misijonskih redov, iz moških in ženskih samostanov in celo posvetna duhovščina; pričelo je naporeno misijonsko delo, polno največje požrtvovalnosti in mučeništva. Največ zaslug glede misijonskega delovanja si je pridobila Španija. Uspeh misijonov je bil znaten. Srednja Amerika je postala popolnoma krščanska, južna Amerika po pretežni večini, severna deloma, v Afriki si je osvojilo krščanstvo vzhodno ter zapadno obalo ter obe Indiji. Filipinsko otočje je postalo krščansko, Japonska in Kitajska sta se veselili mogočnih pokristjanjenih postojank. Spreobrnjeni kraji so prejeli takoj škofije, semenišča za izobrazbo domače duhovščine, moške ter ženske samostane in razne dobrodeltne zavode.

Splošno glede pokristjanjenja Amerike.

V novem svetu — Ameriki — je prebivalo kulturno prebivalstvo (Meksika, Peru, Nova Granada), po pretežni večini pa so bili novo odkriti Amerikanci pastirska plemena, ki so bila udana ljudožrstvu in radi nizkih duševnih zmognosti, podivjanosti ter nestalnih bivališč, so bila le malo dostopna krščanstvu. V prvih časih po odkritju Amerike so dvomili, če so Indijanci sploh pametna bitja. Južni del severne Amerike, s srednjo ter južno Ameriko so osvojili tekom 16. stoletja Španci. Vzhodna Brazilija je pripadla Portugalcem. Francozi so ustvarili svoje naselbine na otočju Malih Antilov in v pokrajinah ob rekah Mississippi ter Lorencu. Angleži so zasedli vzhod današnjih Združenih držav. Za pokristjanjenje Indijancev niso storili Angleži prav nič, ampak so jih le iztrebljali ter pokončevali. V pokrajinah katoliških velesil so se ohranili Indijanci le s pomočjo misijonarjev, katere so podpirali evropski kralji. Osvojitelji so si razdelili Ameriko med seboj in obenem so postali domačini njihovi sužnjaji, ki so morali sprejeti krščanstvo. Ker so se Indijanci uprli neusmiljenemu postopanju, so jih polagoma pokončali na Antilih. Na mesto iztrebljenih Indijancev so pripeljali na predameriške otoke sužnje črnice iz Afrike.